ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համ. 10 Մէճ.
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 »
» » Գաւառաց » 6 »
Օտար երկիրներու » 2 1/2 Լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 գրուշ, երկու անգամի համար 2 գրուշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի:
Մէկ մի թիւ 40 փարա արժէ:

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրոյ ճանբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է:
Լրագրոյ վերաբերեալ նամակ կամ ոճ և լոյս գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պէտք ուղղել, Գալաթիա Սանտուքճիլար Ճատտէսի թիւ 198, Նօրօ խան:
Մասնաւոր գրասենեակը:
Ճանբու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր:
Ջնջուած նամակ, յօդուած, եւ այլն չեն տրուիր:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 7 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

Ր. Օ. Գ.

Մեր գաւառական յարգոյ բաժանորդներէն կը խնդրենք որ լրագրոյս բաժանորդագինը կանխիկ կամ գոնէ առանց մէկ ամսէն աւելի յապաղելու յուղարկել բարեհաճին, եթէ կուզեն լրագիրս [illegible] կանոնաւորապէս ստանալ:

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փարիզ 17 Հոկտ.

Փարիզ բնակող Բարնաբեան միաբանք և Աժէնի Կարմելեան միաբանք այսօր իրենց հաստատութիւններէն արտաքսեցան:

Այս առթիւ հասած հեռագիր:

Բուքրէշ 17 Հոկտ.

Ռիզա փաշային կողմէ նշանակեալ Օսմանեան պատուիրակ Պլարի մէջ Ռիէքա եկաւ, ուսկից Գարատաղի կառավարութեան գրեց խնդրելով որ Տուլչինեոյ յանձնելու համար պատուիրակ մը ղրկուի:

Պէրլին 18 Հոկտ.

Երբեմն Փարիզի դեսպան և այժմ Պ. Պիսմարքի օգնական Հօհէնլօհէ իշխանը ստամոքսի բորբոքումէ ծանրապէս հիւանդ է:

Տրիյին (Իտալիա) 18 Հոկտ.

Լոնկֆորտի մէջ երէկ մեծ միթինկ մը տեղի ունեցաւ: Պ. Բոանէլ բանախօսութիւն մ'ըրաւ յորում Միութեան մը կազմութիւնն [illegible] յանձնարարեց:

Չէթինէ 18 Հոկտ.

Գարատաղի Նիքոլա իշխանն անուանեց իր պատուիրակներն, որք պաշտօնէութեամբ Տուլչինեոյի յանձնման վերաբերեալ պայմանադրութեան վրայ Պէտրի մէջ հետ բանակցին:

Աթէնք 18 Հոկտ.

Երէկ իրիկուան դէմ Թագաւորն, յոյժ զգածուելով ժողովրդեան եռանդագին ընդունելութենէն որ իր ուրախութիւնը չանգաւեց և կրկնակի կեցցէներով կը յայտնէր, Թագուհւոյն և իր որդւոցը հետ պատշգամին ելաւ և հետեւեալ խօսքերն ուղղեց ամբոխին: «Մեծ բերկրութիւն կզգամ զիս նորէն ձեր մէջը տեսնելով և սրտիս խորէն շնորհակալ կը լինիմ այն մտերմական և փայլուն ընդունելութեան համար զոր այսօր մեզ կընէք. այս ընդունելութեան և այս օրուան յիշատակը մեր սրտին մէջ յաւիտեան պիտի դրոշմուի. կեցցէ մեր սիրելի հայրենիքը»:

Պէրլին 18 Հոկտ.

Ազգային պանքան իր զեղջը 5էն 4 1/2ի իջուց:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ՝

Քար-Բերդի նահանգին (Վիլայէթ) ընդհանուր դատախազի օգնական Ապտ-իւլ-Լաթիֆ էֆէնտին՝ տեղւոյն նախագահ ատենին (Պիտայէթ) պատժական ճիւղին նախագահ անուանեցաւ, իրեն յաջորդ անուանելով Քար-Բերդի գաւառին (Լիվա) ընդհանուր դատախազի օգնական Պօղոս էֆէնտին:

Տիմէթօգայի ընդհանուր դատախազի օգնական Թուրսուն էֆէնտին՝ Տէտէ Աղաճի նախագահ ատենին նախագահ անուանեցաւ:

(ՄԱՍՆՕԹ.— Թուրսուն էֆէնտին Գերմանիոյ մէջ ուսում առած է, և վերջին պատերազմին ժամանակ Եւրոպական Թուրքիոյ մէջ Տէյլի Թէլէկրաֆի թղթակցութիւն ըրած և ի նպաստ Օսմ. տէրութեան գրած էր:)

ՔՐԴԱԿԱՆ

ՆՈՐ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆՆ

Երէկուան թղթաբերով եկած Անգղիական լրագրոյ մէջ Ռոյթէրի հետեւեալ նոր հեռագիրը կը տեսնենք որ Վասպուրականի կողմէն Թուրքօ-Պարսկական սահմանագլխին վրայ ծագած Քրդական նոր ապստամբութեան վրայ կարեւոր տեղեկութիւններ կը պարունակէ.

«Թէհրան 11 Հոկտ.

«Համզա Աղայի հրամանատարութեան ներքև վերջերս Պարսկական հողը մտնող Քուրդք տակաւին Մարաղայի գաւառին մէջ են: Սուճ Պուլաղի բնակիչք, — որոց կառավարիչն Համզա Աղայի մօտենալուն լուրն առնելուն պէս ի փախուստ ապաստանած էր, — հպատակութեան երդում տուին Քրդաց:

«Միանտօապի քաղաքն և չորս մեծ գիւղեր աւար առնուեցան և բնակիչք ջարդուեցան՝ Քուրդ ապստամբաց կողմէ:

«Պարսիկ կառավարութիւնն հրաման տուաւ որ Քրդաց վրայ այլ և այլ տեղերէ 12 փաշտ հետեւակազօր, 2,000 հեծելազօր և 12 թնդանօթ ղրկուի՝ ընդ հրամանատարութեամբ Հիշմէթ-իւլ-Տէվլէթի, որ Շահին հօրեղբայրը (կամ մօրեղբայրն) է: Բայց Պարսիկ զօրաց ճանբայ ելնելու տեղերէն ամենէն մօտն՝ ապստամբութեան վայրէն 10 օր հեռի է:

«Այժմ երկու փաշտ հետեւակազօրք Քուրդ ապստամբաց և Դավրէժի մէջև դիրք մը բռնած են՝ այդ քաղաքը պաշտպանելու նպատակաւ:

«Ապստամբք սպառնական նամակ մ'ուղղեցին Ուրմիայի կառավարչին, որպէս զի անձնատուր լինի»:

Վեհ. Սուլթանը փաշայի աստիճան տուաւ իր բժշկապետ և ծերակուտի անդամ Տօքթ. Մավրօճէնի էֆէնտին:

Առաջին գործոյ նախարար Ասիմ փաշան շաբաթ օր դեսպանաց այցելութիւն տալով, Գարատաղի իշխանութեան ներքև փոխադրելի յիշեալ բնակչաց եղած բողոքներէն գանգատեցաւ, կ'ըսէ Վագըթ, և նոյն առթիւ ծանոյց նաև թէ Տուլչինեոյի յանձնման համար պայմանագրի մը վրայ բանակցելու պաշտօնով պատուիրակ մը ղրկուած է Գարատաղցւոց մօտ:

Պարսից Շահին հօրեղբայրն երէկ ժամը իննին միջոցներն արքունի կառքերով կայսերական պալատը գնաց և իր հրաժեշտի այցելութիւնը մատոյց Վեհ. Սուլթանին:

Ցետոյ, Հիճազի նոր կուսակալ Միւշիր Սաֆվէթ փաշայի (զինուորական) հետ յատկապէս պատրաստուած շոգենաւ մը նստելով, մայրաքաղաքէս ճանբայ ելաւ Աղէքսանդրիա և անկէ Հիճազ երթալու համար: Գիտեն ընթերցողք թէ Նորին Պարսկական Բարձրութիւնը Մաշհատական Ս. Տեղիքն ուխտի կ'երթայ:

Եմենայի նախկին կուսակալ Ահմէտ Ռասիմ փաշան Բ. Դրան կողմանէ պատուիրակ կարգեցաւ Սամոս երթալու և տեղւոյն կառավարչին և ժողովրդեան միջև ծագած անհամաձայնութեան վրայ քննութիւն բանալու համար:

Ահմէտ Ռասիմ փաշան արդէն տեսակցութիւն մ'ունեցած է Սամոսի ժողովրդեան պատուիրակաց հետ, և հաւանականապէս հինգշաբթի օրը ճանբայ կ'ելնէ:

Իտալական դեսպան Քօրթի կոմսը Բ. Դրան ծանուցագիր մ'ուղղելով, յայտնեց թէ իտալահպատակ Օր. Քարաճինէ Իտալացին չափահաս չլինելով, նորա կրօնափոխութիւնն օրինաւոր չկրնար լինել, հետևաբար պէտք է իր ծնողաց յանձնուի:

Մեսաժէր լրագիրն ստոյգ աղբիւրէ կը տեղեկանայ թէ ի նպաստ Անատօլուի սովելոց կատարեալ միջազգային վիճակահանութեան արդիւնքն, ամեն հաշիւ ընելէ և ծախքերն ինչպէս նաև շահող թիւերուն պարգևուն հանելէ յետոյ, 83,901 ֆրանք եղած է:

Բաւական կոր գումար մ'է այս. բայց անմիջապէս սովելոց գաւառներուն չկրնար ղրկուիլ, զի պարգեւոր թիւերուն երաշխաւորաց պահանջները չեն ուզեր այդ գումարը յանձնել մինչև որ երկրորդ վիճակահանութիւնն ալ կատարուելով, արդիւնքն յայտնուի: Ուստի որոշուեցաւ երկրորդ վիճակահանութեան թուականը մօտեցնել, որպէս զի շուտով օգնութիւն կարենայ ղրկուիլ սովելոց: Կը կարծուի թէ յառաջիկայ մայիս 1ին տեղ դեկտ. 1ին կամ յունվար 1ին տեղի պիտի ունենայ երկրորդ վիճակահանութիւնը:

Բէրայի լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Անատօլուի վիճակահանութենէն 10,000 ֆրանք շահող թիւն, 0385,909, որ Գալաթիոյ հրապարակին վրայ վաճառուած էր, տակաւին Պանքային չէ ներկայացուած պարգևն առնելու համար: Կը հաւատացուի թէ այդ մեծ պարգևն ստացող մարդը Կ. Պոլիս է, բայց իր բարեբաղդութենէն տեղեկութիւն չունի:

Պէյքըր փաշան՝ Կ. Պոլսէն քաշուած Ռիւթէրի հեռագրին կարծել տուածին պէս Անգղիայէն նոր սպայներ չպիտի ընտրէ Օսմանեան ոստիկանութեան ծառայութեանը համար, այլ, Վագըթի տեղեկութեանց նայելով, արդէն Օսմանեան ծառայութեան մէջ գտնուող, կամ գոնէ Կ. Պոլսոյ մէջ գտնուող, 12 Անգղիացի սպաներէն եօթն ընտրելով, վեց ամսուան պայմանագիր պիտի կնքէ անոնց հետ, և միւսներուն վերջնականապէս ճանբայ պիտի տայ:

Սամոսի Անգղիական հիւպատոսը խնդրած է իր կառավարութենէն որ արքունի շոգենաւ մը ղրկուի կղզւոյն առջևը:

Մեսաժէր կը ծանուցանէ թէ 300 զինեալ գաղթականք Մէճիտիէին խորհուրդ ըրեր են ցորեկ ժամանակ Պէշիկթաշը կոխելով ամեն արժէքաւոր բան կողոպտելու համար. բայց ոստիկանութիւնը ժամանակին իմանալով, յաջողեր է այս դաւադրութեան պարագլուխները բռնել, և այսպէս անհաճոյ խռովութեան մ'առաջքն առնուլ:

Աւստրիական կառավարութիւնը Ֆրանչիսքօ Յովսէփայ պատուանշանին առաջին կարգը ղրկեց Արտաքին գործոց պաշտօնատան [illegible] Իպրահիմ պէյին:

Երէկ Պայազիտի հրապարակին վրայ դարձեալ մեծ քանակութեամբ թղթադրամ այրեցաւ:

Հոկտ. 10 թուով Շքոտրայէն կը հեռագրեն թէ Գարատաղէն արտաքսեալ փախստական Ալպանիացիք յետին չքաւորութեան մէջ Շքոտրա եկեր են: Ռիզա փաշան այս անձանց օգներ և շատ սատար տուեր է:

Աթէնքի լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Հելլենական բանակին թիւն այժմ 44,000 հոգիի կը հասնի, այսինքն՝ 23,000 կանոնաւոր հետեւակազօր, 7,000 թեթև գունդեր, և 14,000 հեծելազօր, թնդանօթաձիգ զօրք եւն:

Փարիզէն հոկտ. 10 թուով կը ծանուցանեն թէ լրագրաց հրատարակած այն լուրը թէ նախարարաց խորհուրդը Գաղղիական նաւատորմին ետ կանչելու որոշում տուած էր, բոլորովին սխալ է:

Կը ծանուցուի նաև թէ յառաջիկայ շաբթու մէջ Գաղղիոյ նախարարութիւնը Պ. Կրէվիի նախագահութեամբ նիստ ընելով, պիտի քննէ թէ Գաղղիա ինչպիսի ընթացք պարտի բռնել այն նոր վիճակին մէջ, որ յառաջ կուգայ Գերմանիոյ և Աւստրիոյ աշխարհաքաղաքականութեան փոփոխմանց պատճառաւ, որք յայտ կը դառնան Անգղիական նոր առաջարկներու մասին:

Հռոմէն կը հեռագրեն Եւրոպական լրագրաց թէ տեղւոյն Օսմանեան դեսպան Թիւրհան պէյ, որ Կ. Պոլիս եկած է, արտաքին գործոց նախարարութեան մէջ բարձր պաշտօն մը պիտի կոչուի, և իր հրաժարագիրը մատուցանելու համար միայն Իտալիոյ մայրաքաղաքը պիտի վերադառնայ:

Թիւրհան պէյի պաշտօնին վրայ Թուրք լրագիրք նոր տեղեկութիւն մը չեն տար:

Թէրճիւմանը Էֆքեար սուտ կը հանէ այն լուրը թէ Հասուն Գերապայծառը Հայ կաթոլիկ հասարակութեան Պատրիարքութենէն հրաժարեր է, և Հռոմ երթալով Արեւելեան Համալսարանին անօրէն պիտի անուանուի եղեր, լուր մը զոր Ֆար տիւ Պօսֆոր տուած էր:

Վեց անուղղակի տրոց վարչութիւնն յառաջիկայ տարուան համար իր զուտ հասութից գումարն 1,300,000 Օսմ. ոսկի հաշուած է, որոյ գրեթէ կէսը ծխախոտի տուրքերէն և երրորդ մասն աղի վրայ եղած տուրքերէն պիտի գոյանայ:

Պուքրէշի ճամբով եկած լրագրաց մէջ հետեւեալ հեռագիրները կը տեսնուին.

Պաօզիք 15 Հոկտ.

Ռիզա փաշան երէկ Կ. Պոլսէն հրահանգներ առաւ Տուլչինեոյ անմիջապէս Գարատաղցւոց յանձնելու համար:

Լոնտրա 15 Հոկտ.

Թայմզ լրագրոյն մէջ կը կարդացուի.

«Անկարելի է նախատեսել թէ Յունաստան ո՛րչափ օգուտ պիտի քաղէ իրաց այդ վիճակէն: Հելլէն ցեղն, որ 400 տարիէ ի վեր նուաճեալ է, կրնայ Եւրոպիոյ մէջ իր դիրքն [illegible]. տակաւին իր վերջին խօսքն ըսած չէ. բայց Յոյներն իրենց զօրութենէն շատ վեր ձեռնարկութիւններով չպիտի յառաջ տանին իրենց դատը:»

Օտեսայի ճամբով եկած հեռագիրք.

Փարիզ 14 Հոկտ.

Հանրապետութեան նախագահ Պ. Կրէվի երէկ իրիկուն Փարիզ հասաւ:

Թէհրան 14 Հոկտ.

Մեծ Եպարքոս Միրզա Հիւսէյին աքսորէն կանչուեցաւ և արտաքին գործոց նախարար անուանեցաւ: Նէզիքէթլու պատերազմական գործոց նախարար անուանեցաւ:

Փէշթա 14 Հոկտ.

Ռումանիոյ իշխանն և իշխանուհին որք բաւական ժամանակէ ի վեր Եւրոպիոյ մէջ պտոյտ մը կընէին, Պուքրէշ երթալու համար ճանբայ ելան:

Փարիզ 15 Հոկտ.

Երէկ Թուլուզէն 13 ճիզուիթ դատաստանաւ արտաքսուեցան:

Աւստրիոյ դահաժառանգ իշխանին ամուսնութեան համար փետր. 3/15ի թուականն որոշուեցաւ: Ռուտոլֆ կայսրորդին Պելճիոյ թագաւորին Ստեֆանի անուն աղջկան նշանուած է: Եւրոպական լրագիրք զրոյց մը յիշած էին իբր թէ Ռուտոլֆ իշխանը Լոնտրա գտնուած միջոցին համակրութիւն ունեցեր է Անգղիոյ թագուհւոյն կրտսեր դստեր՝ Պէաթրիս իշխանուհւոյն վրայ. բայց քաղաքական և կրօնական նկատումներ արգելք եղեր են նոյն միութեան: Ստեֆանի իշխանուհին կաթոլիկ է՝ Աւստրիոյ դահաժառանգ կայսրորդւոյն պէս:

Փերուացիք մօտերս իրենց յաղթական թշնամիներուն՝ Քիլիցւոց մի նոր մարտանաւը ծովասոյզ ըրին Տորփիլ կոչուած փառօգով: Այս անգամ անծանօթ անգամատ հնարքն ի գործ դրին և նոյն յաջողութիւնն ունեցան. Քովատոնկա անուն Քիլիական շոգենաւն ուղեւորութիւն մ'ըրած ժամանակ, ծովուն վրայ լքեալ նաւակ մը տեսաւ, որոյ մէջ մարդ չկար, և ներս առաւ. բայց հազիւ թէ նաւակը շոգենաւուն մէջ քաշուած էր, և ահա սարսափելի կերպիւ պայթելով՝ շոգենաւը ճեղքեց, որ քանի մը վայրկեանէն ծովուն յատակն իջաւ. իսկ մէջի մարդերէն չորս հոգի միայն ազատեցան:

Պ. Կամպէթթա նախընթաց շաբթու մէջ Կորչաքոֆ իշխանին հետ երկու ժամ տեսակցութիւն ունեցաւ Հարաւային Գաղղիոյ ջերմուկներուն մէջ:

ՎՐԻՊԱԿ

Այս առաւ Ա. և Բ. էջին մէջ յօդուածի սխալ ելած «յԱրկեալ,» կը դարձնենք՝ «կը դարձուցին,» գինեկինութեանը՝ «գինեկինութեան,» և Աւշալինը՝ «Ճաշակին.»

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Տարօձ օրը Բերայի Եւրոպական թերթերէն մին կը ծանուցանէր թէ Գարատաղցիք խաղաղութեամբ դրուներ են Ցուլչինեան, որ յանձնուած է եղեր իրենց. բայց մինչեւ ցարդ այս լուրը դեռ չըստուգեցաւ, և կ'լսուի թէ միլի Բեզո փաշա իր առած հրահանգաց համեմատ Գարատաղէն պատուիրակներ խնդրած է բանակցելու համար և անոնք իրեն քով հասած են : Ուրեմն գործը տակաւին բանակցութեան ենթակայ է, որոյ նըպատակն է Ցուլչինեայի խաղաղութեամբ յանձնումն : Այս բանակցութիւնը գուցէ մէկ երկու օրէն վերջանայ, և այն ատեն կրնայ գիտցուիլ թէ արդեօք յանձնումն իրօք գործադրուա՞ծ է, կամ եթէ նոր և անակնկալ դէպք մը արգելք մը հանա՞ծ է գործին յաջողութեան :

Ինչպէս արդէն ծանուցած էինք, Բ. Դրան վերջին ծանուցագիրն, որով առկախ խնդրոյ լուծման եղանակներ կ'առաջարկէր, Եւրոպայի մէջ փոփոխակի ընդունելութիւն մը գտաւ, և օտար լրագիրք անոր վրայ երկար խորհրդածութիւններ կը հրատարակեն, որոց մանրամասնութեանը չենք կրնար մտնել : Ընդհանրապէս դիտողութիւն կը լինի թէ Թուրքիա գործը բանակցութեան և յապաղման ենթարկելով ժամանակ վաստկիլ կ'ուզէ, բայց ենթադրելով թէ, (ինչպէս դիտողութիւն կը լինի) Եւրոպա նաւային ցոյց յառաջ է սոյշեալ պայմանաժամի մը համար, այն ժամանակ ճիշդ այժմեան վիճակը պիտի վերադառնայ . ուստի այժմէն Եւրոպա պէտք է իր գիտցածին պէս շարժի, այսինքն գործը մեթոտով բանէ, և որովհետև խնդիրն առայժմ Ցուլչինեայի վրայ է, պէտք է այն լուծուի, յորմէ հետէ կարգը պիտի գայ Յունաստանի գործին, բարենորոգմանց, և հուսկ ուրեմն ելեւմտից վերակազմութեան : Բ. Դրան ծանուցագիրն այս խնդիրներըն ամէնքը իրարու կը կապէ, բայց այս պարագայիս մէջ իւրաքանչիւրին վրայ միահաղոյն բանակցութեանց պէտք լինելով գործադրութիւն մը չպիտի լինի և Եւրոպա յաւէտ շրջանի մը մէջ պիտի դառնայ : Այս դիտողութիւնն ընողները հարկ կը համարին որ Եւրոպա խնդիրները մի առ մի ձեռք առնելով հետզհետէ և առանց կորուստ ժամանակի զանոնք լուծէ : Բայց այս դիտողութեան մի անպաշտպանելի կէտը կայ որ է Թուրքիոյ անկեղծութեան վրայ բոլորովին անվստահութիւն մը իբր թէ խաբել կ'ուզուի զԵւրոպա, մինչդեռ եթէ կարելի է իրօք ժամանակ տալ անկեղծ բարենորոգումներ սկսանելու : Եւրոպայիք իրենք զիրենք մինչև ցարդ խաբուած կը կարծեն և ամեն խոստումներու պէս որոց աչքը դեռ նոր կը բացուի, մէկ ծայրայեղութենէն միւսը կ'անցնին, և ծայրայեղ վստահութենէ տարապայման անվստահութեան կը հասնին : Ինչո՞ւ մին կամ միւսն, և ոչ միջին ճանապարհ մը :

Ո՞վ կ'ապահովէ զԵւրոպա պաւ մը նման պարգամութեամբ խաբուիլ, որպէս զի այժմ դրդուելով բանաւոր առաջարկութիւններ այ մերժէ : Եթէ Թուրքիոյ կողմէն սըխալներ գործուած են, միթէ Եւրոպա անսխալակա՞ն է, և միթէ իր այս ծայրայեղ կասկածն անդամ նշան մը չէ՞ թէ կրնայ չարաչար խաբուած լինել :

Երբեմն Եւրոպա իրեն նշանաբան ըրած էր Թուրքիոյ անկախութեան և ամբողջութեան պահպանութիւնն, որուն համար Անգլիացի պետական մարդիկ ամենէն առաջ կ'անցնէին, սակայն ներկայ նախարարութիւնն իր իշխանութեան եկած ժամանակէն յայտարարեց թէ ոչ ևս Թուրքիոյ ամբողջութիւնն Անգլիական շահ մ'է : Ուրիշ ժամանակ և ուրիշ սովորութիւն : Այսօր ամենէն անակնկալ հաւանականութեան մը վրայ կը խօսուի : Վեց տէրութեանց ներդաշնակութիւնը կրնայ անկայուն լինել, բայց ոմանք Ռուսիոյ և Անգլիոյ մէջ և դաշնակցութիւն և միաբան գործողութիւն մը հաւանական կը համարին, իբր թէ Անգլիա Գըրիմի մէջ այնչափ զոհողութիւն ըրած չլինէր Ռուսիոյ յառաջխաղացումն արգիլելու համար :

Գուցէ Թուրքիոյ անակնկալ դիմադրութիւնն առանց պատճառի չէ, և ոմանք գիտել կուտան թէ Օսմ. ծանուցագրոյն մէջ հատուած մը կայ ուշադրութեան արժանի, ուր ըսուած է որ եթէ Դուռը Պէրլինի դաշնագրին Պուլղարիոյ մէջ Օսմ. զօրք դնելու վերաբերեալ յօդուածին գործադրութեան վրայ չէ պնդած, ատոր պատճառն այն է որ չէ ուզած բարձր դիւրագրգռութիւններ վիրաւորել : Ի՞նչ են այս բարձր դիւրագրգռութիւններն . Եւրոպայիք կը փութան կարծելու թէ այս խօսքը Ռուսիոյ կը վերաբերի, որոյ դիւրագրգռութիւնները չարհամարհելու համար Բ. Դուռը չէ պնդած Պուլղարիոյ զօրք յղելու : Անգլեաններն նոյնը կ'ըսէր նաև Գ. Կլատսթոն, հարցունելով թէ Բ. Դուռն ե՞րբ պահանջած է Պուլղարիոյ նկատմամբ իր իրաւանց գործադրութիւնն և Անգլիա չէ օգնած իրեն : Ուստի Եւրոպայիք կը կասկածին որ եթէ Բ. Դուռն այս կարեւոր իրաւունքը լքած է, պատճառն այն է որ կարելի է գաղտնապէս համաձայնած է Ռուսիոյ հետ որ ի փոխադարձ ատոր կը թողու զինք Յունաստանի պահանջումները Յունական կողմերուն յղելու, այսինքն անպայման կերպիւ յետաձգելու : Հաւանական է նաև նոյնն ըսել բարենորոգմանց խնդրոյ մասին : Ինչ վայել Ռուսիոյ ուրիշ բան. ոչ առաջքէն Պուլղարները Սլաւոկանութեամբ վառեալ գործունէութիւններ ստացան և ազատօրէն կը պատրաստուին իրենց միութիւնը գործադրելու Ռուսիոյ պաշտպանութեամբ և օգնութեամբ : Այս տեսակէտով Թուրքիա առանձին մընացած չէ, բայց յայնժամ Ռուսիոյ և Անգլիոյ գործակցութիւնն անկարելի կը թուի :

ՀԱՅՔ ԵՒ ՔՈՒՐԴՔ

Հայոց և Քրդաց անցեալ, ներկայ և ապագայ յարաբերութեանց խնդիրը, գլխաւորապէս Թուրք Մամլոյն մոլեռանդական և դրգռիչ հրատարակութեանց պատճառաւ, վերջերս բաւական զբաղեցուց հասարակաց միտքը : Քրդական լրագիրք այնպէս ներկայացուցին իբր թէ Հայք դարաւոր թշնամիներն են Քրդաց, և այժմ իսկ ցեղական անհաշտ ատելութիւն մ'ունին նոցա դէմ : Պարզամիտ հասարակութիւնն համոզել փորձեցին իբր թէ Հայք Քուրդ ցեղին ազգային ապահովութեան դէմ ուղղեալ դաւադրութիւններ կը սնուցանեն, և կը պատրաստուին, ի դէպ ժամու, նոյն ընթացքը բռնել Քրդաց նկատմամբ, ինչ որ Թուրք լրագիրք կը կարծեն թէ Պուլղարք Իսլամաց նկատմամբ բռնեցին :

Իսլամ ժողովրդեան լրագրականութեան արդի վիճակին մէջ, չէր սպասուէր որ այս չարամիտ հրատարակութիւնք կարծուածին չափ մեծ արտադրեն . բայց այս դիպուածական իրողութիւնը պատճառ մը չէր զանոնք անմեծ նկատելու : Ուստի, պարտ համարեցինք յաւելեալ էական խնդրոյն քննութեան մէջ մեր մասնակցութիւնն ունենալ, և արդէն ամիսներ առաջ յայտնեցինք թէ ի՛նչ կը խորհէինք Հայոց և Քրդաց յարաբերութեանց վրայ : Թէրճէմանը Հաքիքաթի հետ մեր ունեցած վիճաբանութեան մէջ, նշանակեցինք այն կամաւոր կամ ակամայ թիւրիմացութիւններն որք այս մասին կը տեսնուէին, և յերեւան ածեցինք նաև այդ թիւրիմացութեանց հաւանական մեկնանները : Ի՛նչ գաղափար որ յայնժամ կը բացատրէինք, մտադիր եմք անգամ մ'ևս հաստատել, աւելի ընդարձակապէս. և ինչ որ յայնժամ Թուրք լրագրոց կ'ուզէինք, այսօր նոյն կէտերուն վրայ մեր ազգայնոց խորհին ուշադրութիւնը կու զենք հրաւիրել :

Մեր համոզումն այս է, — և այս միայն մեր համոզումը չէ, — թէ Հայոց և Քրդաց միջև ցեղային ատելութիւն կենալու պատճառ մը չկայ . այլ՝ ընդհակառակն՝ օրինաւոր և հիմնական բանաւոր պատճառներ կան, որք կը պահանջեն թէ այդ երկու ազգաց յարաբերութիւնները բարեկամական լինին միշտ : Այս սկզբունք ուղիղ են համայն Քրդաց նկատմամբ, բայց աւելի մասնաւոր կերպիւ ճշմարիտ են Հայաստանի հողուն վրայ բնակող այն Քրդաց նկատմամբ, որք Հայկական ծագման կամ սերունդեան նշանները կը կրեն :

Այդ երկու ազգաց պատմութիւնն և աշխարհագրական դիրքն անհրաժեշտ կ'ընեն զայս : Պատմութիւնը Կորդուաց լեռներուն բնակիչներն, այսինքն Քրդաց նախնիքը, մեզ կը ցուցնէ իբրև յեղափոխաբարոյ ցեղ մը, ինչպէս ամեն երկրի մէջ լեռնական ժողովուրդք եղած են : Այս մասին Սկովտացիք իսկ Քուրդերէն աւելի նախանձելի դիրքի մէջ չեն գտնուած յանցելումն : Բայց չեմք տեսներ որ Կորդուաց լեռներուն բնակչաց և Հայաստանի հիւսիսային մասերուն բնակչաց միջև ցեղային ատելութիւն կեցած լինի : Ընդհակառակն, հարաւէն եկող յարձակումները վանելու համար, այս երկու ժողովուրդք միաբանութեամբ աշխատած են, և վերջերն Արաբք, իրենց հզօրագոյն ժամանակներուն մէջ, ամենէն աւելի Կորդուաց լեռներուն բնակիչներէն ընդդիմութիւն տեսած են, երբ հարաւէն դէպի հիւսիս արշաւելով, Հայկական իշխանութեան և անկախութեան վերջին հարուածը կուտային : Իսլամութիւնը վրայ հասնելով, և մինչև ցայն վայր Գըրիգոր Լուսաւորչի կրօնը չընդունողներն և ընդունողներուն ալ մի կարևոր մասն ընդգրկելով, Հայաստանի հարաւային սահմանաց բնակիչներուն մեծ մասին և հիւսիսային մասանց բնակիչներուն միջև անջրպետ մը դրաւ : Բայց պատմութիւնն և մինչև իսկ իրաց ներկայ վիճակին մօտէն քննութիւնը կը ցուցնեն թէ դարերով մէկտեղ ապրած և իրարու բաղդին մասնակցած ժողովրդոց համար, կրօնի տարբերութիւնն յետոյ զգացմանց հիմնական փոփոխութեան և ցեղական անհաշտ ատելութեան մը պատճառ չկրնար լինել : Մահմետական կրօնի տարբերութիւնն իսկ օտար ձեռքերն ներմուծած էին բռնութեամբ, և ակամայ գտաւ, երկու ժողովրդոց միջև հաւանականապէս թշնամութիւն յառաջ բերելիք ամեն ինչ՝ օտար պատճառաց և օտար ձեռաց արդիւնք եղած է արդէն : Այսր համար է ահաւասիկ որ, Հայ և Քուրդ ժողովրդոց կամքէն անկախ զօրաւոր դէպքերու բուռն հասանքին հակառակ, մասնաւորին Հայաստանի այլ և այլ կողմերն Հայոց և Քրդաց նախկին բարեկամական յարաբերութեանց բաւական որոշ հետքերը կը տեսնեմք միշտ :

Այս երկու ժողովրդոց բաղդատական դիրքն վրայ ճիշդ գաղափար մ'ունենալ անհրաժեշտ է ըմբռնելու համար նոցա միջև կեցած և կենալիք յարաբերութեանց խնամական բնութիւնն : Այս պատճառաւ է որ պատմութեան կը դիմեմք, և այս պատճառաւ է որ ուշադրութեան կը հրաւիրեմք նոցա բնակած տեղերուն աշխարհագրական հանգամանաց վրայ : Միևնոյն տեսութեամբ, երբ « Հայաստանի իսլամ բնակիչները » կ'ըսեմք, պէտք է հոգ տանիմք Թուրքերն և Քուրդերն իրարմէ զանազանելու : Ի բաց առեալ այն Թուրքերն, որք Հայկական ծագում ունեցած են, Թուրք ժողովուրդն Հայաստանի մէջ եկւոր ցեղն է, — եկւոր՝ աշխարհակալութեան իրաւունքով, թէև ոչ թուով կամ քաղաքակրթութեամբ, և հետևաբար, ետքէն հաստատուած է այդ երկրին վրայ : Չեմք կրնար այսպէս ըսել Քրդաց համար, որք ո՛չ թէ աշխարհակալ են, այլ երկրին բուն բնակիչներն : Հետևաբար, քաղաքականապէս, ինչպէս նաև պատմութեամբ և աշխարհագրական դիրքով, Իսլամ կամ այդպէս համարեալ Քուրդք՝ ուրիշ Իսլամներէ բոլորովին տարբեր կացութիւն մ'ունին Հայոց նկատմամբ :

Այդ տարբեր կացութիւնն է ահա որ հիմը կը կազմէ այն ամեն փաստերուն, զորս կարող եմք յիշատակել՝ ցուցնելու համար թէ Հայոց և Քրդաց միջև ցեղական թշնամութիւն չկրնար կենալ և պէտք չէ որ կենայ :—« Ի՞նչ կ'ըսէք . «երբ մեր տուներն, մեր ինչքը կը «գրաւեն, զմեզ կը հարստահարեն «և կ'աղանեն, երբ մեր արիւնը «կը քամեն, կարելի՞ է որ բարեկամական զգացումներ ունենամք «այդ թշուառական Քուրդերուն «համար » — պիտի բացագանչեն անշուշտ Քրդատեացք . և ա՛յդ է իրենց առաջին և վերջին փաստն ի նպաստ իրենց տեսութեան :— Քըրդական աւազակութեանց և հարստահարութեանց ճշմարիտ չափէն տրամ մ'իսկ պակսեցնել չեմք ուզեր մեր գաղափարը պաշտպանելու շահախնդրութեամբ : Բայց անհրաժեշտ է ուշադրութիւն ընել այն կարևոր կէտին թէ Քուրդ ժողովուրդ և Քուրդ հարստահարիչք բառերն համանիշ չեն, երբէք չեն եղած, և երբէք չեն կրնար լինել՝ Քուրդ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴը դիւրաւ կըրնամք արդարացնել, պարզապէս դիտելով որ նա աւազակներէ ևս [illegible] . իսկ Քուրդ աւազակներն ալ կրնամք մասամբ արդարացնել՝ պնդելով թէ իրենց չարագործութեանց ամբողջ պատասխանատուութիւնը չեն իրենց վրայ չիյնար, այլ այդ չարագործութեանց նպաստաւոր առաջ մը յարդարող մասնաւոր պարագայից վրայ ևս . . . : Բայց ամեն ոք գիտէ թէ Հայաստանի Հայ ժողովրդեան գլխաւոր գանգատներն ո՛չ այնքան անհատական Քուրդ աւազակաց չարագործութեանց դէմ ուղղեալ են, որքան Քուրդ Պէյերու և Շէյխերու բռնութեանց դէմ, որք աւելի կանոնաւոր հանգամանք մ'ունին, և աւելի մեծ կը պատճառեն : Արդ, Քուրդ Պէյերն և Շէյխերը Քուրդ ժողովուրդը չեն, և երբէք չեն եղած : Առաւելն, քաղաքական կացութիւնն է յանցաւորն, և ոչ թէ Քուրդ ժողովուրդն . . . . Որ ունիցի ականջս լսելոյ, լուիցէ : Աւելի չեմք կրնար ծանրանալ այս փափուկ կէտին վրայ, ուստի սակայն, ապահով լինիմք թէ, Քրդատեացութեան օրինաւոր փաստ մը չկրնար հանուիլ :

Հայք և Քուրդք անցելոյն մէջ քաղաքական պատճառներ չեն ունեցած իրարու դէմ ցեղային թըշնամութեան զգացումներ սնուցանելու համար : Քուրդք տէրութիւն մը չեն կազմած, և հետևաբար, իրենց շրջակայ ազգերուն վրայ գերիշխանութիւն ի գործ դնելու հետամուտ չեն եղած : Հայ թագաւորաց ալ ընթացքը Քրդաց այդպիսի զգացումներ տալու կերպիւ չէ եղած . արդէն Կորդուաց լեռներուն բնակիչները գրեթէ միշտ տեսակ մ'անկախութիւն վայելած են : Իրաւ է որ, երբ Հայկական իշխանութեանց վերջին նշոյլն անհետացաւ, ուրիշ ամեն երկիրներու պէս, ուր կեդրոնական իշխանութեանց կործանումը՝ բազմաթիւ փոքրիկ իշխանութեանց հաստատութեան նըշան մը կը լինէր, Հայաստանի մանաւանդ հարաւային մասերուն մէջ ալ Քուրդ Պէյութիւններ հաստատեցան, որք եթէ այժմ ընդհանրապէս անուամբ և եթ գոյութիւն ունին, բայց տակաւին կէս դար առաջ իրականութիւն մ'էին, ինչպէս կրնան վկայել Մշեցի, Բաղէշցի, Տիարպէքիրցի և Վանեցի ծերունիք : Բայց մի և նոյն Քուրդ Պէյերը Քուրդ ինչպէս նաև Հայ հպատակներ ունէին, զորս գրեթէ հաւասարապէս կը պաշտպանէին և կը հարստահարէին : Ուրեմն, դարձեալ ցեղային խնդիր մը չկար Հայ և Քուրդ ժողովրդոց միջև :

Այժմ իսկ կա՞յ այնպիսի խնդիր մը . — կը փութամք պատասխանել . Զի Քրդաց ընդհանրապէս Հայոց թշնամի լինելուն կարծիքն այնքան ժողովրդական եղած է, որ լրագրական յօդուածով մ'այդ կարծիքն հերքելու չեմք համարձակիր : Բայց դարձեալ, տեղական վիճակին ի մօտոյ ծանօթութիւն ունեցողներու հեղինակութեան վրայ յենլով, կը յայտնեմք մեր այս համոզումը թէ այժմ իսկ Քուրդ ժողովուրդը, մանաւանդ բուն Հայկական գաւառաց մէջ, Հայ ժողովրդին դէմ ցեղային ատելութիւն չսնուցանէր : Օտար ձեռքեր անշուշտ մինչև աստիճան մը փորձած են այդ Քուրդ ժողովրդեան տրամադրութիւնները փոխելու, և քանի որ խօսքն այդ ժողովրդեան Գլուխներուն վրայ լինի, ինչպէս են Պէյեր, Աղաներ և Շէյխեր, կարելի է յաջողած են. բայց բուն Քուրդ ցեղն, որ քաղաքականութիւն չհասկնար և պէտք չունի հասկնալու, և որ, ամեն բարի ժողովրդոց պէս, աւելի հակամէտ է հին աւանդութիւններն յարգելու, միշտ տրամադիր է իր դարաւոր Հայ դրացեաց հետ բարեկամաբար ապրելու :

Իրաց այս վիճակին մէջ, մեր, Հայոցս, բռնելու ընթացքը պայծառապէս գծեալ է : Ո՛չ իրաւունք ունիմք Քուրդ ժողովրդեան դէմ թշնամութիւն սնուցանելու, և ոչ ալ, մանաւանդ, ո՛և է շահ մ'ունիմք . ընդհակառակն : Հայք և Քուրդք այնքան խառն կը բնակին իրարու հետ, այնքան սերտ յարաբերութիւններ ունին ամեն ուրեք ի Հայրենիս, որ խելքը գլուխն եղող և ամենափոքր քանակութեամբ հեռատեսութիւն և ազգասիրութիւն ունեցող Հայու մը համար քրէական յանցանք է տըրամադրել խօսք մը, կամ կատարել գործ մը, որոյ արդիւնքը լինի այդ երկու ժողովրդոց միջև յարաբերութեանց դառնացումն : Ասկից զատ, Քուրդք քաղաքական ներկայ կացութենէն նպաստաւորեալ ցեղը լինելով, այդ երկու ազգաց թշնամութիւնը բնականաբար աւելի Հայոց վնասակար պիտի լինի քան թէ Քրդաց : Ցեղամոլութիւն չէ՞ կռիւ փնտռել դրացւոյ մը դէմ, յորմէ վշտանալու իրաւունք չունիս, և որ զինեալ և իրօք քեզմէ զօրաւոր լինելով, կարող է քու թշնամութիւնդ սուղ նստեցնել քեզ : Բայց եթէ Հայաստանի Հայք և նոցա գլուխը գտնուող անձինք, տարբեր տեսութեամբ մը ճամբայ ելնելով, ջանան Քուրդ ժողովրդեան և մինչև իսկ նոցա անմերձենալի կարծուած Գլուխներուն բարեկամութիւնը շահիլ, տարակոյս չկայ թէ բնականը պիտի յաղթէ արուեստականին . . . : Եւ ո՞վ պիտի օգտուի ասկից.— անշուշտ մեք, ամենէն առաջ :

Ուստի այդ պէտք է լինի մեր ազգային քաղաքականութիւնը Քըրդաց նկատմամբ : Երբ Քրդական չարագործութիւններէ գանգատիմք, պէտք է անմիջապէս մտածեմք թէ պատասխանատուութիւնն որո՞ց վրայ կ'իյնայ : Երբ այնպէս ընելու փորձուիմք, կամաց կամաց պիտի սկսիմք քաղաքական ամեն նկատմունքէ զատ կերպիւ նկատել Քուրդ ժողովրդեան հետ մեր յարաբերութիւնները : Գաւառական Առաջնորդք, մանաւանդ Հայաստանի մէջ նստող Առաջնորդք, լաւ պէտք է քննեն այս կենսական խնդիրն : Իրենց քննութեան արդիւնքն անշուշտ մեր յառաջադրած սկզբանց հաստատութիւնն և եթ կը լինի, որք միակ ճշմարիտ սկզբունքներն են, և միակ ազգօգտականն : Յայնժամ պէտք է իրենց քարոզներով ու յորդորներով, ինչպէս նաև իրենց ամենօրեայ յարաբերութեամբք, ի գործ դնեն նոյն գաղափարները : Կոյր են այն Առաջնորդք, որք կը քարոզեն Հայաստանի ժողովրդին թէ Քրդաց չարագործութեանց համբերելու է, զի մեր յանցանաց երկնա-

յին տրտմր պտուղն են նոքա։ Բայց ծչինչ նուաղ կոյր են այն մոլեռանդ Առաջնորդք, որք հալածանք քարոզեն Քուրդ ժողովուրդին դէմ, իբրեւ դարաւոր թշնամի Հայ ցեղին։ Ճշմարտութիւնը ծայրայեղութիւններէ հեռի է միշտ, եւ ներկայ պարագային մէջ, ճիշդ այդ երկու վարդապետութեանց մէջ տեղն է։

Հայաստանի ժողովուրդին պէտք է քարոզել թէ իրաւունք ունի ինքզինք զինու զօրութեամբ աւազակաց դէմ պաշտպանելու, թէ՛ Քուրդ լինի թէ՛ ուրիշ ցեղ։ Մոռցուած չէ թէ մեծն Ֆրանքօ—Թուրք Օսմանեան բանակին խոլ Հայոց երեսը կը դարձնէր իրենց ինքնապաշտպանութեան զգացումէ զուրկ լինելն եւ ամեն պաշտպանութեան կառավարութենէ սպասելը։ Բայց միանգամայն հասկըցընելու է մեր Հայաստանցի ազգայնոց թէ Քուրդ աւազակներ կենալուն եւ դժբաղդաբար անպատժմնալով իրենց նմանեաց դէշ օրինակ լինելուն պատճառաւ, Քուրդ ժողովրդեան դէմ ոխ պահել, կամ զայն գաւառներէ աքսորել, բոլորովին անիրաւ եւ պարզապէս յիմարական բան մ'է։ Ընդհակառակն, համոզելու է զանոնք որ կարելի եղածին չափ լաւ վարուին Քրդաց հետ. անոնցմէ չվախնան, անոնց դէմ զգոյշ կենան, բայց միանգամայն անոնց բարեկամութիւնը վաստկելու կամ զօրացնելու առիթ չփախցնեն։ Երբ Հայաստանի Հայք միօրինակաբար այս ընթացքին հետեւին, համոզուած ենք թէ Քուրդերը գրգռելու համար մոլեռանդից ամենց ըրած ջանքերն ո՛չ միայն ապարդիւն կը մնան, այլ եւ Քրդաց առ Հայս ունեցած բարեկամական զգացմանց հետքերն աւելի նշմարելի լինել կ'սկսին, նոցա բարի տրամադրութիւններն աւելի եւս կը զօրանան, եւ այսպէս Հայոց ընելիք ջանքերը նպաստաւոր դաշտ մը կրնան գտնել իրենց այդ դարաւոր գլխոյ վրայ։

Արդարութիւնը, մարդասիրութիւն, հայրենասիրութիւնն եւ հեռատեսութիւնն անհրաժեշտ կ'ընեն այսպիսի քաղաքականութիւն մը։ Երկրին այսօրուան նկատմամբ ալ այնպէս է։ Թշնամի տարրերէ բնակեալ երկիր մ'ո՛չ ծանուցագրերով կը բարենորոգի, ո՛չ ալ նաւային ցոյցով։ Անբարեկարգութեան պատճառներն յայնժամ ներքին կը լինին, եւ ներքին հիւանդութիւնք արտաքին դարմաններով չեն բժշկուիր։ Ներսէն գործողութիւն մը, կամ կարգ մը գործողութիւններ պէտք է սկսիլ, եւ առանցմէ մին է՝ Քրդաց եւ Հայոց միջեւ յարաբերութեանց վիճակին բարւոքումը։ Գոհութեամբ կը տեսնեմք թէ Երզնկայի կողմն այսպիսի ձեռնարկութիւն մ'արդէն սկսած է։ Երկրորդ յօդուածով մը պիտի ջանամք բացատրել այս կէտն, որ խնդրոյն գործնական մասն ըսել է, ցուցնելով միանգամայն թէ նոյն ընթացքն Հայաստանի ուրիշ կողմերն ալ կրնայ բանուիլ մի եւ նոյն գոհացուցիչ արդեամբք։ ԲԻՒԶԱՆԴ

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

ԳԻՆԻ

Այգեկիթոյ եղանակին առթիւ, յորս կը գտնուիմք այժմ, Գաղղիական լրագիր մը պատմական հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կուտայ գինւոյ վրայ, զոր առա կը համառօտեմք։

Գինւոյն ծագումը գտնեմք 'ի Ս. Գիրս։ Նոյ Նահապետն՝ ջրհեղեղէն ելնելուն Արարատ լեռան մօտ (ըստ Հայկական աւանդութեանց Ակոռի) այգի տնկեց. գինի շինեց, արբեցաւ անկէ մինչ քան զչափն եւ մերկ վրանին մէջ պառկեցաւ։

Նոյ հայրիկը Քրիստոսէ առնուազն 2500 տարի յառաջ էր. ըսել է որ, այս հաշուով 4000 տարիէն աւելի է որ մարդիկ գինի կը խմեն։ Թէեւ Հրէական մատենից մէջ գինին յաճախ յիշուած է, սակայն եւ այնպէս այն ըմպելւոյս պատրաստութեան մասին քիչ շատ համբաւ ունեցողք միայն Յոյնք եւ Հռովմայեցիք եղած են։ Յոյնք մանաւանդ գինի շինելու արհեստին մէջ խիստ նշանաւոր համբաւ ստացած են (թէեւ որթին հայրենիքը բուն Հայաստան ըլլալուն Հայք ալ նշանաւոր ըլլալու էին յայնմ, բայց գրականութեան վերաբերեալ երկու մեծ ազգաց չափ զարգացած չըլլալուն՝ մատենական յիշատակութիւն չկայ այս մասին)։ Վիրգիլիոս իւր [illegible] մէջ մի առ մի կը թուէ Ցամաքային Յունաստանի կղզեաց գինեաց տեսակները, եւ կըսէ թէ անոնք 'ի նոցանէ այնպիսի նկատում մը կը կազմէին, որ թուելն կատարելապէս անկարելի է։ Այն հռչակաւոր Աթենացւոց մէջէն, որք Աստուածոյն յայլն ազգացուցեցեան փորձելու մէջ կը գտնուէին, յիշատակութեան արժանի է Ակիլեւսեան որ Քրիստոսէ իբր 500 տարի առաջ կ'ապրէր *։

Հռովմայեցիք մեծամասն յառաջադիմութիւն եւ մեծարանք կը ցուցնէին գինւոյ նկատմամբ։ Աւգոստոսի գինի արտադրող այգիներ ունէին։ Յայտնի է թէ Պլինիոս որչափ մեծ համարմունք ունէր իւր հայրենեաց գինիներուն վրայ. սակայն դժուարահաւատալի թուի թէ նա ցուցած եղէ բնիկ Հռովմայ մէջ մեծամասնաց խմածը ընդհանրապէս Խալքիսի, Համեռին, Միջկաշիոյ, ի մի բան, Հարաւային Իտալիայ բնական վիճակին եղած եւ ապագայեալ գինիներ էին։

Եթէ կատարեալ գլուխ գործոց հասած ըսելու ըլլամք, տեսն ինչ նիւթերով խառնուած էին այն ժամանակի ընտրելագոյն համարուած գինիները. մեղր, հալուէ, կաւաւ, չանչոյ ահրեւք, դառն նուշք, չոր թուզ, ալոյ, մրտենւոյ մրգիներ, եւ։ եւ։ Բայց առանցմէ աւելի տարօրինակը կայ։ Եւ արդարեւ այն լուսաւորութեան համարակալը կըսէ թէ գինի մը առաջին կարգի ընտիր ըլլալու համար պէտք է թէ այնպէս կայլ մը մէջ համեմատաբար ծով աղ [illegible]։

Այս տեսակ խառնուրդներու լաւին գործածութեան պատճառն, բայց միւս կողմանէ առաւել մեր Հռովմայեցոց մէջ այնքան տարածեալ սաստուկ զեխութեանց պատճառն հասկցած կըլլամք։ Դարձեալ, չգիտցուիր ի՛նչ մոքով, Հռովմայեցիք իրենց գինիները բնաւ տակառներու մառաններու մէջ չէին պահեր, այլ տանը վերնայարկ չանեմարանին մէջ, որքան կարելի է հարաւակողմը ջերմութեան դիմաց, ինկերուած հալած ձիւթով ծեփած հաղէ թաղոյքներու կամ կարասներու մէջ։

Որթի մշակութիւնն եւ գինւոյ գործածութիւնը շատ ուշ, այն է Հռովմէական տիրապետութեան վերջի մասն նախնի Գաղղիոյ մէջ, որ ըսել է Քրիստոսի թուականէն իբր 100 տարի յառաջ։ Բայց որթատունկը խիստ շուտով զարգացաւ, եւ իւր բուն որրանին ալ Հայրենիքն եղող Ասիայէն մէջ գլխաւոր անձամնօթ յատկութիւններ ստացաւ անդ։ Արդէն միջին դարուն մէջ Գաղղիոյ գինիները մեծ հռչակ ունէին, որ հետզհետէ աւելցաւ մշակութեան եւ գինեգործութեան յառաջադիմութեամբ։

Այժմ Գաղղիոյ ամենէն ընտիր գինեաց գաւառներն են նախնի Շամփանիի եւ Պուրկոնիի գաւառներուն յարկեր, Ռոնի գինիներուն եւ մանաւանդ Պորտոյի շրջակայ գինեաց [illegible] ի հարաւային արեւմուտ։ Գաղղիայէն յետոյ Եւրոպայ ընտիր գինեաց երկիրներն են Սպանիա (Մալակա եւ) Փորթուկալ (Մատէրա, եւ Փորթօ), Հունգարիա, որ խիստ լաւ գինիներ ունի եւ։

Գալով Հայաստանի, ըսենք թէ նորա այլ եւ այլ գինեաց տեսակներուն եւ ընտրութեանը վրայ մանրամասն յիշատակութիւն չկայ առ նախնիս. սակայն եւ այնպէս բազմաթիւ վկայութիւնք կան թէ՛ ի մերոց եւ թէ յօտարաց թէ՛ լաւ եւ առատ գինի կը մատակարարէր. Նաւ Սորասան կը յիշատակէ (Գիրք Բ. Գլ. 73) զառատութիւն գինւոյ Վէրինոյ, Սոֆենոյ (Բաղէշին) եւ [illegible]։ Նոյնը կը կրկնէ նաեւ այլք։ Ներկայիս Հայաստանի գինւոյ արտադրութիւնը մինչեւ զբաւականն։ Աւ Պլինիոսի յիշատակելով կոյ Գարնեաց գինին, որով պարա է խմանալ պիտոյից։

Ի Հայ. մատենագրաց Ղազար կըսէ վասն Այրարատեան աշխարհին «մատակարարէ զամպականութիւն հացի եւ գինւոյ»։ Այլ մատենագրաց նշանաւոր էր Վասպուրականի Գողթն գաւառը իւրոյ խաղողոյ եւ գինւոյ, զոր կը յիշէ Խորենացին Գողթն [illegible] կոչելով զայն։ Գողթան գինին կերեւի թէ առաւել Գողթան բանաստեղծից ներշնչութեանց մէջ ալ բաւական դեր ունեցած է։ Այժմեան Հայաստանի այլ եւ այլ կողմը եղած գինւոյ առատութիւն ալ նախնեաց վկայութիւնը կը հաստատէ։

Ն. Ճ.

* Տես զԱկկիրեաջեայ ի բանտարանն մեր Ցառաջ Անտեանց։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ի ՓՈՔՐ-ԱՍԻԱՅ

Եւդոկիա 24 Սեպտ. 1880

. . . Տէր.

Սեպտ. 20 շաբաթ օր նշանակելի վիճակ կապուեցաւ Հոգոց փողան թաղը արտաքս եղաւ, ի չորանալութիւն իւր սկսած վարչական պաշտօն։ Տեղացիները ոչ եւս դիմաւորութեան գնաց վաճառ. Այլեւս փաշայի յաջորդին։ Պատճառը կարելի է գուշակել, երբ յիշեմք Ալէմին փաշայի թողած վարչական կարողութեան յիշատակները։

Երէկ, 21 սեպտ. քաղաքիս նորընտիր Առաջնորդ Գեր. Վահան վարդապետ Ազգ. Վարչութեան ընկերակցութեամբ այցելեց Ն. Վսեմութեան. Հոգը փաշա շնորհաւորեց զնորընտիր Առաջնորդն Եւդոկիայ, եւ հարցուց թէ ինչպէս գտած է երկրի վիճակը, անշուշտ լաւ.

«Դժբաղդաբար ոչ», պատասխանեց Ն. Գերապատուութիւնը, «ընդհակառակն ամենօրեայ եղեռներ, հարստահարութիւններ եւ աւազակութիւնք անհանդուրժելի կացութեան մը մէջ կը դնեն առ հասարակ ժողովուրդը։»

Հոգը փաշայն եւ Միւթէսարըֆին, որ յայնժամ իր մօտն էր, շատ զարմանալի թուեցաւ Առաջնորդին այս անկեղծ եւ անօրինակ ընթացքը. պահ մը դժուարացան առնել այս ճշմարտութիւնը, սակայն անոնք խոստովանութիւնը կանգնեց իւր յաղթանակին ի նպաստ Ն. Գերապատուութեան։

Հոգը փաշայի վրայ մեծ ազդեցութիւն գործեցին այս անկեղծ խօսքերն, որոց ապացուցութեան տակ խիստ հրամաններ տուաւ Միւթէսարըֆին, ազդու միջոցներ ձեռք առնել մարդասպանութիւնն ու եղեռնագործութիւնը երկրէն անհետացնելու։

Սակայն ի՛նչ օգուտ, սոքա ամէնը Պզտանական կարգադրութիւններ են եւ ոչ աւելի։ Ի՞նչպէս կարելի է բնաջինջ ընել այսքան մեծ անկարգութիւններ այնպիսի սահիկանութեան մը ձեռօք, որոյ խնդրանութեան վրայ կարելի չէ երբեք վստահ մը տալ։ Քաղաքիս կառավարական ձեռ թէ եւ Միւթէսարըֆութիւն եղած է, սակայն իւր իշխանութիւնը ոչ թէ Գայմագամի՝ այլ Միւտիրի մը վիճակին խուժանին կը հաւասարի։

Ինչպէս կարելի է կառավարել այսքան մարդաշատ քաղաք մը քանի մը անվերջ ոստիկաններով, որոնք եւ շատ անգամ պաշտօնական զրպարտութիւններով զոր օրինակ՝ Փօսթաններու առաջնորդելով եւ այլովք պարապած են։

Մենք այն առեն միայն կրնանք հանդարտ ունենալ այդ անկարգութեանց բարձման՝ երբ կը կարենք ծանօթանալ գործուեցեալ մի զօրեղ ոստիկանութիւն՝ լաւ կազմի մը հսկողութեան տակ։

Ամենալով մեր խօսք թէ եւ, մենք եւ մեկ հետ բոլոր ոգեմբ Եւդոկիացիներ՝ արժանապէս կը գնահատենք Գեր. Առաջնորդին այս անվեհեր եւ անկեղծ ընթացքը։

Նթէ Օսմանեան հայրենիքն ունենար այս կարգի խել մ'անկեղծ անձեր, հաւաք ազնիւներ եւ առաջադրէնքներ սիրտ կըլլէր այժմ։ Եւ չգիտեմ եւ չեմ կըրցած համոզուիլ թէ ինչ չափ կրնայ կենալ մեր երկրի վէրքերը բժշկելոյ չըզօրութիւններով ծածկելուն մէջ . . .

Իսկ՛ մեր ամէն Ա. Հայրեր եւ պաշտօնական անձեր օրինակ առնէին Ն. Գերապատուութենէն, եւ նմանօրինակ պարագայից մէջ յօրէսա եւ ի բարդաւաճանս հայրենեաց, ի վեր հանէին Երկրին խեղճական վիճակը, այսու մեծ ծառայութիւն մատուցած կը լինէին թէ՛ Տէրութեան եւ թէ Ազգին։

Կարօտ զազդնականութիւնը կը շարունակուի, 300 առնէ եւս կաւերոյ առաւելներուն վրայ. կըսուի թէ առակոյն աւելի մեծ խումբ մը կը ձանբարդէ դէպ ի այս։ Ժողովուրդը՝ Հայ եւ Իսլամ՝ ալ ուրիշ միջոցներէ յուսահատ կ'առաջադրէ անձնապաշտպանութեան զինելով զերծ մնալ նոցա կեղեքումներէն։

Այս միջոցը թէ եւ ըստ ինքեան բնական եւ միակ ճանապարհն է հարստահարութենէ ազատուելու, սակայն ի հարկէ այնպիսի տխուր հետեւանքներ յառաջ բերէ, յորմէ կրնայ մեծապէս խռովիլ խաղաղ եւ քաղաքական յարաբերութիւններով սերտ ժողովրդեան մը կեանքը։

Նմանցը ցոյցելու առնէն կը լսեմ թէ խումբ մը Քրդեր՝ Արտովայէն Սեբաստացիի մը 30 էն աւելի եղները կը քշեն կը տանին. ամեն մարդ կը կարծէ թէ այս չարագործները Միհր Ալիի արբանեակներն են, որք սանձարձակ կը շրջին ամէնուրեք։

ՀՐԱՉԵԱՅ

ՍՈՎ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՂԵՐՍ ՍՈՎԵԱԼ ՀԱՅՈՒՆ

Ո՛վ, որ ի գիրկ հեշտ համեղից պատուրեան
Ազատ ծըծես կենաց ոսկեղ՝ շունչը գո՛ւն,
Ջըղարթ կըռով՝ քերդ ծնօղաց ի գոբով,
Զը ծանրանայ ջինջ ճակատդ մի նըսով,
Ն՛ դու եղբա՛յր յայց եղբոր,
Որ վշտացնի ամեն օր։

Ո՛վ, որ բաղդին յանկասան վայելս յանդըգ սիրտ
Բիւր ընդունիս փոխան չիթէ մի լոկ քիրտ.
Ընթ՛րես ցըլյով հանդստաւէտ յարկի տակ,
Թէ՛ որ՛վիւն՛ ՛վիչաք հէք որոնց ի յատակ
Ցի՛չէ՛ յուղին քաղցկեղ քերդ,
Որ առաւօտին մանկամերձ։

Զըմեռան հասնի, խոժոռ ակնարկ իւր թափանց
Խամրէ թերթեր, ծածկէ ձիւնով ուղի՛ անց,
Սովեալ հիւղին խոկ չը մնայ ձօրակ խոտ,
Բաւքին ընդ մաւնջ չնչէ ըղձայր մահաշառ։
Ո՞ր թէ ոչ գտան աղքատ այս
Ցաւէ ըղձիրտ անըղդայս։

Անփոյթ մի խիղճ մի Հայ կոսոխ կը թաղէ,
Անգութ մի սիրտ մի Հայ ծաղիկ կը խամրէ.
Մի պատառ հաց սակայն յոյս մը կը ծընի,
Տո՛ւք զի ապրիմք, եւ Հայաստան կը փրկի։
Թէ հայն Հայուն հայի հօշա,
Բիւր ընդ միոյ բերէ զօշա։

Ե. ՏԻԼԷՔ

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՎԵԼՈՑ

ՍԱՄՍՈՆ

Մեծ. Էֆէնտիք.	Արծ. ղհկ.
Հաճի Յակոբ Կիւրտիւկեան	400
Ս. եւ Ս. Թիւրապեան եղբարք	300
Գրիգոր Շնորհաւորեան	200
Տիգրան Ս. Կիւրեղեան	400
Լ. Եդուարդ Մուրատեան	250
Գաբրիէլ Առաքէլեան	100
Փիէր Ճիւտուիչի, հիւպատոս Ռուսիոյ	285
Տօքթէօր Մաղարաքի	100
Մուրատի	40
Տիմիթրաքի Ճինէք օղլու	40
Աֆոնթօլ Տէյիրմէնճի օղլու	60
Եվթիմիոս Ք. Փորլօղլու	40
Ե. Քալէֆ օղլու	62
Ս. Բարասօրալօս եղբարք	40
Նիքօլա Վէրվէնի	40
Լէօնիտի Ասլան օղլու	100
Իւսիւբէֆ օղլու եղբարք	40
Ե. Խաբղաման օղլու	10
Անաստասիա եղբարք	60
. Թէօտօրիտի	40
Վ. Բ. Հ.	50
Աֆրաֆիմ Ամ օղլու	40
Ա. Ս. Խաբաման օղլու	20
Շիշման օղլու եղբարք	20
Վահան Ալվազեան	20
Քօսմաքի Նօրղօպուլօ	100
Պօտօս Քալէֆ օղլու	20
Յ. Յ. Փ.	40
Գրիգոր Ֆընտըքեան	10
Յ. Էնքսէրճեան	50
Եաւվանի Բ. Քալցուրիա	60
Փավլաքի Էֆէնտի օղլու	60
Լէօնիտի Զխիրատի	20
Արիս Մադըլեան	40
Տը Քարավէլ գործակալ Մահսուսէի շոգեն. ընկերութեան	40
Եաւվան Պոտուր օղլու	22
Օհան Քօյունճեան	54
Ա. Աէփալթ գործակալ Աւստրօ-Հունգարական ընկերութեան	60
Խ. Ե. Նօրղօփուլօ	20
Պօղոս Ճինկէօզեան	20
Փ. Գ. Շնորհաւորեան	30
Ս. Մ. Գարակէօզեան	30
Ս. Ս. Փաշաեան	30
Ս. Տիրատուրեան	50
Ճաքի Անթօնիօ	40
Մովսէս Աւագեան	20
Եօրկի Նայթուս	20
Անաստաս Այվըճը օղլու	20
Յակոբ Էմիրեան	20
Յովհաննէս Հէօքէլէկեան	20
Յովհաննէս Տէյիրմէնճեան	20
Պետրոս Սախիմեան	20
Սարգիս Էթմէքճեան	20
Գրիգոր Հաճի Պետրոսեան	20
Կարապետ Կիւլեան	20
Մարտիրոս Մանճեան	10
Մինաս Ժամկոչեան	5
Գրիգոր Սիմօնեան	40
Քամիքեան	5
Ռափան Գարակեավուրեան	10
Մարտիրոս Ընքապապեան	10
Յովհաննէս Նորխորայէլեան	20
Յովակիմ Իւփէքեան	5
Կրիսա	20
Աֆոնթօլ Փիտղ օղլու	20
Եօսիֆ Քայյումճու օղլու	10
Մակար Երէցեան	10
Վարդանեան եղբարք	20
Դանիէլ Պարնիսաէյ	10
Խարալէմ Ինճէպէյ օղլու	20
Սթավրի Նաւմնիտին	20
Մարգարէ ամի	10
» »	5
Գրիգոր »	5
Խաչօյիկ »	5
Գ. Միհմանեան	17 20
Սմբատ Տիրատուրեան	10
Մ. Զընկեան եւ Ընկ.	10
Խաչիկ Խաչճեան	5
Ալեքսան Փորթուգալ օղլու	60
Կարապետ Եօղպէքեան	20
Լ. Քօսթանտարա	10
Խաւսրէֆ օղլու	10
Խաչիքա	20
Տօքթ. Գրիգոր եւ Վարդան Տէր Գրիգորեան	40
Ե. Ա. Գոճապաշ	40
Բարսեղ Պալըքճեան	60
Գրիգոր Թօքաթլեան	80
Մանուկ Գավուզճեան	60
Գասպար Թաշճեան	20
Զիլիֆճեան եղբարք	30
Մկրտիչ Ցաղըրեան	20
Պետրոս Կէնճեան	40
Աթանաս Մինկաս	40
Մկրտիչ Զամիչեան	50
Կարապետ Ա. Մահմուրեան	50
Փ. Քալանթի	60
Ոթխուա Քահինճի	100
Փր. Անթ. Տիլիթրիա	40
Գէորգ Պօղոսեան	100
Մկրտիչ Պ. Լէվոնեան	25
Հաճի Դանիէլ Քափաքճեան	100
Փրանկօ գործակալ Ռուսական շոգենաւուց ընկ.	100
Յակոբ Տիվանեան	20
Յովհաննէս Գուրուպարքեան	40
Եօրտամ Յաշրմաշ օղլու	20
	5310 20

Վերոգրեալ 5310 1/2 ղրշ. ամբողջապէս Կեդր. Յանձնաժողովոյս յանձնուած է։

Համարակալ — Գանձապետ
Գ. Յ. Յակոբեան — ԱԲԷԼ ԿԷՍԷՊԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ազգային Մամլոյ անխոնջ գործաւորներէն մին, Բ. Էֆէնտին, որ անծանօթ չէ Մասիսի ընթերցողաց, իւրիկուններն իւր տան մէջ, ի Գում-Գափու, ամեն կարգաւորութեան աէր անհամբեր համար կարգ մը դասեր սկսած է. Գըլխաւորապէս կ'աւանդէ Գաղղիերէն եւ Թուրքերէն լեզուներ, (Թարգմանու-

թիւն, խոստկցութիւն, չարադրութիւն.) և գրագիտութիւն, հաշիւ, տոմարակալութիւն, տեղեկագրական պաշտօնութիւն և աշխարհագրութիւն: Նաև, Հայերէն, Անգղիերէն, Գաղղիերէն և Թուրքերէն լեզուներէ իրարու թարգմանութիւններ կ'ընէ բերանացի և գրաւոր, և այդ լեզուներով ամեն տեսակ և ամեն ձեւ գրութիւն կը խմբագրէ, և կ'ուսուցանէ խմբագրել: Նորա Տնօրէնութիւնը կրնայ ապահովել թէ գինուք չափ գոհ պիտի լինին յաճախողք: Աւելի տեղեկութիւններ կրնան առնուիլ Մասիսի Խմբագրատունէն:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

Նորայրի Գաղղիերէն-Հայերէն ընդարձակ բառարանին քսան և մէկ երրորդ թերթն հրատարակեցաւ:

Թերթերը կանոնաւոր կերպիւ կը հրատարակին ամեն չաբաթ օր: Վաճառման գլխաւոր տեղին է Ցըքէնկեան գրավաճառանոցը, Ուղուն չարշը՝ ի դիւրութիւն հասարակութեան թերթերը կը վաճառին նաև Գարաֆեան և Պուլկասեան գրավաճառաց քով, ինչպէս նաև Արշակ Էֆէնտիի թղթավաճառանոցը 'ի Ղալաթիա և Վայսի գրավաճառանոցը 'ի Մեծ փողոցն Բերայի:

Գին իւրաքանչիւր թերթին 60 փարա արծաթ:

ՄԷՏԷՕՐԱ.
ԱԶԳԱՑԻՆ ՆՈՐ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Մէտէօրայի մէն մի հատորին գինն է մէկ արծաթ մէճիտիէ: Կը ծախուի Իզմիր, Գ. Մաերեան վաճառատունն ի մեծ վէզիր խան թիւ 33, և գրատունն ի Սէլվիլի խան թիւ 17: —Կ. Պոլիս Պ. Միրզա Մըսերեանի, գրավաճառ Պ. Պ. Ս. Պուլկասեանի և Ցովսէփ Գարաֆեանի քով:

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՑՈՑ
Գրեց Նազար Ց. Դորյեանց

Աչառու ընտիր երկասիրութիւն մը, որով Մեծ. հեղինակն իւր սքանչելի գաղափարներն և մանրախոյզ հետազօտութիւններով խիստ մեծ ծառայութիւն մը կը մատուցանէ ազգային ամենէն կենսական, այն է դաստիարակութեան խնդրոյն:

Այս գործը 100 մեծադիր երեսներէ բաղկացեալ է, և գեղեցիկ տպագրութեամբ Պարոնիգեանեան տպարանէն ի լոյս ընծայուելով կը ծախուի Նէնի-Համի Չիլինկիրլէր համաքէսի, թիւ 24 Պուկասեան գրատունը. գին 5 ղրշ:

ԾԱՂԿԱՔԱՂ ՀԱՏՈՒԱԾՔ
ՅՕՏԱՐԱԶԳԻ ՄԱՏԵՆԱԳՐԱՑ

Թարգմանութիւն Մխիթ. Միաբանից
Մասն Երկրորդ
ՔԵՐԹՈՒԱԾՔ

Կը գտնուի բոլոր գրավաճառաց քով:

ՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՁՕՀԵՐԸ
Գրեց Հ. Կ. Ալիշան

Աշխատասիրութեամբ Պարզասէր Հայուհեաց ընկերութեան

Կարևոր գիրք մը, որ Հայ-իգական սեռին վրայ կը խօսի, անուանութեանց արդեւք եղող գեղծումները կը յայտէ, և ընդհանուր կերպիւ, ուշադրութիւն կը հրաւիրէ ազգային ներքին բարեկարգութեանց մի կարեւոր ճիւղին վրայ, որ ընտանեկան կենաց հետ յարաբերութիւն ունի: Ամեն սեռի և ամեն կարգութեան ուէր ազգայնոց ուշադրութեան և խորհրդածութեան արժանի է: գինն է 10 ղրշ:

ՄՇԱԿՈՒԹԻՒՆ ԳԵՏՆԱԽՆՁՈՐՈՑ
Գրեց Ս. Ե.
Տպագրութիւն Արամեան

Այն ամեն երկիրներու մէջ, ուր գետնախնձորոյ մշակութիւնը ընդունուած է, ամէն խոսյաւ դադրած է: Փամանակ է արդ որ գոնէ վերջին դասն փորձէն յետոյ ներմուծեմք մեր մէջ այս պատուական ընդեղէնի մշակութիւնը:

Այս տետրակը որ մեծ խնամքով, մաքուր տպագրութեամբ և պատկերազարդ 'ի լոյս ընծայուած է, կը խօսի, պարզ և յստակ լեզուաւ, գետնախնձորոյ ամեն տեսակաց մշակութեան վրայ:

Ամեն կարգի ընթերցողաց դիւրամատչելի է գնոյն աժանութեամբ, որ է 2 1/2 դահեկան արծաթ:

Կեդրոնատեղին է Հայոց Միացեալ ընկերութեանց գրասենեակը: — Կը գտնուի նաև բոլոր Հայ գրավաճառաց քով:

Իւրաքանչիւր օրինակ Հայոց Միացեալ Ընկերութեանց կնիքը պէտք է կրէ:

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Գօնիթի եղբարք և Շահինի ընկերք պատիւ ունին ծանուցանել Յարգոյ հասարակութեան որ իրենց պատրաստած ընտիր ծխախոտներուն յաճախորդներին առաւել եւս գոհացնելու նպատակաւ 'ի փողոց անուի ծխախոտի սրուեստի մէջ հանրածանօթ Տէմիրդաւուլեան եղբարց հետ ընկերացած են, որով յաճախորդք ոչ թէ միայն Ենիճէի առաջին կարգի ծխախոտաց և սիկարներու ընտրութեամբը, այլ իրենց յանձնարարութեանց փութանակի կատարմամբը չատ գոհ պիտի ըլլան:

Տաճկաստանի և Եւրոպիոյ բոլոր կողմերէն ուղղեալ ամեն տեսակ և ուզուած քանակութեամբ թէ՛ տեբեւ և թէ՛ ջարդած վաճառացյանձնարարութիւնք կ'ընդունուին և անմիջապէս կը ղրկուին:

Մանրավաճառ փաքէթներն իրենց նախկին անունը պիտի կրեն, բայց հինէն տարբերելու համար վրան տպագրեալ «Տէմիրդաւուլեան Եղբարք» պիտի նշանակուի:

Եւրոպիոյ կողմերէն յանձնարարողք կառավարութեան չնորհիւ Պարբէջէ տուրքէ ազատ են որոյ համար 100ին 20 ղրշ կըլլուի:

Վաճառատուներն են.

Ղալաթիա Սանոլքճըլար թիւ 130
Ջըղաան-Գափու Չէօմլէքճի. „ 29
լէր.
Լմին էօնիւ „ 56
և բոլոր օտար վաճառատեղիք:

Ընկերութեանս ուղղեալ նամակաց հասցէն պէտք է լինի (Տէմիրդաւուլեան Եղբարք, Ղալաթիա Սանոլքճըլար թիւ 130):

Յ. Գ. Արչակ որ սոյն ընկերութիւնը հաստատած եմք այսու ամենայնիւ մեք մեր նախկին ծխախոտի գործարանը կը չարունակեմք առանձնաբար, որոյ եկեղ գլխաւոր վաճառատեղին է Ջըղաան-Գափու Չէօմլէքճիլէր թ. 29:

Տէմիրդաւուլեան Եղբարք

ԻԼԱՆ

Թարիխի դարաբընտան իմիպարէն պէհէր հափթա 5000 ատէտի հարպիէ էլպիսէ անպարընա թէսլիմ օլընմաք վէ պահաը մազպուզ սէնէտլէրինին վիրուսի իլէ մուամէլէսի իմթամընտա սիմ մէճիտիէ 19 ղրուշ հիսապը իլէ հէման լէվազիմ ըայլրէսի վէզնէսինտէն վէրիլմէք վէ րէսմի կէօմրիւկի իլէ թէսլիմինէ գատար քեաֆֆէի մէսարիֆի միւթէահհիտէ այիտ օլմաք վէ մէօհիւրլէնէն նիւմունէյէ միւթապըք օլարաք տըրնմաք չարթը վէ չերայիթի սայիրէսի իլէ միւպայէա օլունաճաք 25.000 ատէտտէն 30.000 ատէտէ գատար վիէննա Ֆիրմ ֆապրիգասընըն իքինճի ճինս ֆէսինին պէհէր ատէտի 5 ղրուշ 35 բարայա թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ թէշրինի էվվէլ րումինին տօզուզունճը բէնշէմպիհ էկիւնիւնէ գատար պէհէր կիւն միւնագասայը ըկի իճրա էտիլի մէզքիւրատ գարարը գաթիսի վէրիլէճէյինտէն, իթայէ թալիպ օլանլարըն վէ 11 ճի ճումա իրթէսի կիւնի եւզատէ պէշ թէնզիլինէ րաղպ պուլունանլարըն սայիրէսի մէզքիւրէյէ կէլմէլէրի վէ կէլմէյէն զէվաթ օլըրըը հալտէ իտէճէքլէրի թէնզիլաթը միւմզա վարագայի սահիհա իլէ պիլտիրմէլէրի

6 թէշրինի էվվէլ 96 3

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
ՔԱՂԱՔԸ ՌՍՄՈՒՍԻՔ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	10.39
Այս առաւօտ բացուեցաւ	10.38
Կէս օրին	10.38

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ
7 Հոկտեմբեր

Սովէյթէ մէնէրալ	Անգղ. լիր.	4. 4
» փոխանակութեան	»	2,38
Կ. Պոլսոյ Պանքային	»	7,15
Քրէտի մէնէրալ	»	3,22
Փոխ. 1863	Ֆր.	52,
» 1865	»	53,
» 1869	»	52,
» 1872	»	17,75
» 1873	»	50,
Ռումէլիի երկաթուղի	»	29,75
Լաւրիում	»	103,
Թրամուեյ	Օսմ. լիր	395
Թղթադրամ	»	1200

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
7 Հոկտեմբեր

Անգղ. լիրա	ղրշ.	109 38
Նափոլէոն ոսկի	»	87 18
Իմփէրիալ Ռուս	»	89 28
Ռուսական թղթդրմ. 9 րուբ.	13 քարիէ	
Գրօշմիդ	ղրշ.	51 20
Մէճիտիէի տարբերութիւն	»	7 7
Հինգնոց	»	213 20
Վեցնոց	»	128 15
Մէթալիք	»	214 10
Պէշլիք	»	585
5 փարանոց	»	220

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷ
ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ
1880 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ
ՄԻՆՉԵՒ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 15

ԲՈՍՖՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
	Եւրոպական եզերք	
1	Եէնիմահալլէն Մէզարպուրնու. Պէյիւքտէրէ Թարապիա Եէնիքէօյ Սթէնիա. Պոյաճըքէօյ. Ռումէլի Հիսար. Պէպէք. (Արնաւուտքիւղի չոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի.)	34
1 30	Բ և Ա Գավաղէն Եէնիմահ. Մէզարպուրնու. Պէյիւքտէրէ. Քիրէճպ. Թարապիա. Եէնիքէօյ. Էմիրկեան Պոյաճ. Բ. Հիսար. Պէպէք.	32
2 30	Եէնիմահալլէն Մէզարպ. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէօյ. Էմիրկեան. Բ Հիսար. Պէպէք:	33
3 30	Եէնիմահալլէն Մէզարպուր. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէօյ, Սթէնիա, Էմիրկեան, Պոյաճըքէօյ, Բ. Հիսար, Պէպէք:	18
4 15	Ա. Գավաք. Եէնիմահալլէ Մէզարպ. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէօյ. Սթէն. Էմիրկեան, Պոյաճըքէօյ, Բ. Հիսար, Պէպէք, Արնավուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Սիրքէճի: (Ուրբաթ օրերը Սիրքէճի չպիտի հանդիպի).	19
5 15	Եէնիմահալլէն Մէզարպուրնու. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէօյ Էմիրկեան. Բ Հիսար, Պէպէք, Արնավուտքէօյ, Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ:	34
6 30	Եէնիմահալլէ. Պէյիւք. Թարապ. Պէյքօզ Եէնիք. Միրկեան. Գանլըճա. Բ. Ա. Հիսար. Գանտիլլի Արնավուտքէօյ, Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Օրթաքէօյ Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ. Իսկիւտար:	4
8	Ա. և Բ. Գավաք. Եէնիմահալլէ. Մէզարպուրնու. Պէյիւքտէրէ Թարապիա. Պէյքօզ. Եէնիքէօյ. Էմիրկեան. Պոյաճըքէօյ. Բ. Հիսար, Պէպէք, Արնավուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. (Ուրբաթ օրերը Սթէնիա)	32
10	Մէզարպուրնուէն Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէօյ, Էմիրկեան, Բ. Հիսար, Արնավուտքէօյ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ:	22
	Ասիական եզերք	
1	Արնավուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ:	10
1 30	Արնավուտքէօյ, Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ.	2
2	Պէպէք. Արնավուտքէօյ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ:	22
2 45	Արնավուտքէօյ. Գուրուչ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ (Բացի ուրբաթէ):	25
3 30	Պէպէք. Արնավուտքէօյ, Գուրուչ. Օրթաք, Գուզկ. Պէշիկ. Գապաթ:	2
4 15	Արնավուտք. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ, Գապաթաշ:	22
5	Արնավուտքէօյ. Գուրուչէշմէ, Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ:	2
10 45	Արնավուտքէօյէն ուղղակի կամուրջ:	19
	Ասիական եզերք	
1	Պէյքօզ, Բաշարախչէ. Րիֆաթ փաշա մահալլէսի. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք:	21
1	Արնավուտքէօյ. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյ. Գուզկունճուք. Գապաթաշ:	4
1 45	Պէյիւքտէրէ. Թարապ. Պէյքօզ, Բաշարախչէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար. Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք, Գապաթաշ. (Ուրբաթ օրերը ժամ 1 1/2ին).	17
3	Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Պէյքօզ, Բաշարախչէ. Բ. Բ. մահալլէսի Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ. (Բացի ուրբաթէ):	20
4 30	Պէյքօզ, Բաշարախչէ. Ր. փաշա մահալլէսի Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյ. Գուզկ. Սիրքէճի: (Ուրբաթ օրերը Սիրքէճի չպիտի հանդիպի):	21
8 15	Պէյիւքտէրէ Պէյքօզ. Բաշարախչէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյ. Գուզկունճ. Իսկիւտ. (Ուրբաթ օրերը Րիֆաթ փաշա մահալլէսի):	25

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ՍԿՍՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
2 15	Գապաթաշ. Իսկիւտար Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնվ. Գանտ. Ա. և Բ. Հիսար, Գանլ. Էմիրկեան, Եէնիք. Պէյքօզ Թարապ. Պէյիւք. Եէնիմահ:	4
2 15	Պէշիք. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք, Թարապ. Պէյիւքտ. Մէզարպ, Բ և Ա. Գավաք:	19
3 15	Պէշիկ. Օրթաք. Արնվ. Պէպէք. Բ. Հիսար, Գանլճ, Միրկեան, Սթէն, Եէնիք. Թար. Պէյիւքտ. Մէզար. Եէնիմ.	34
5	Գապաթաշ, Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչէշմէ. Արնավ. Պէպէք. Բ. Հիսար, Պոյաճ. Էմիրկեան. Եէնիք. Պէյքօզ, Թար. Պէյիւք. Մէզարպուրնու. Եէնիմահալլէ. Գավաքլար.	32
6 30	Իսկ. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաքէօյ. Պէյլէրպէյի Չէնկէլքէօյ Արնավուտքէօյ Գանտ. Բ. Հիսար. Գանլըճա. Էմիրկեան. Եէնիք, Թարապիա. Պէյիւք.	25
8 15	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավուտք. Պէպէք. Բ. Հիսար Էմիրկեան Եէնիք. Թարապիա. Պէյիւքտէրէ Մէզարպուրնու:	22
9 15	Պէշիկթաշ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք. Բ. Հիսար Պոյաճըք. Էմիրկ. Սթէնիա. Եէնիք, Թարապ. Պէյիւք. Մէզար. Եէնիմահալլէ: (Բացի ուրբաթէ):	20
10	Պէպէք, Բ Հիսար, Պոյաճըքէօյ. Եէնիք. Թար. Պէյիւք. Մէզարպ. Եէնիմահալլէ:	33
10 30	Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Էմիրկեան, Սթէն. Եէնիք. Թարապ. Քիրէճպ. Պէյիւքտ. Մէզարպ. Եէնիմ:	18
11 10	Պէպէք Բ. Հիսար, Պոյաճ. Սթէն. Եէնիք. Թարապ. Պէյիւքտ. Մէզարպ Եէնիմ: (Հարաւային հովերուն Սթէնիա չհանդիպիր):	32
	Ասիական եզերք	
2 45	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Արնավուտք:	2
3 30	Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Արնավ.	22
4 30	Ուղղակի Արնավ.	2
10	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ.	19
11	Գապաթ, Պէշիկ, Օրթաք, Գուրուչ. Արնավուտ.	4
11 20	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավուտ. (Բացի ուրբաթէ):	25
11 40	Պէշիկթ. Օրթաք. Գուրչ. Արնվ. Պէպէք:	22
12	Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ:	2
	Ասիական եզերք	
3	Իսկիւտար Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Րիֆաթ փաշա մահալլէսի Բաշար. Պէյքօզ:	21
9 45	Գապաթ. Գուզկ, Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտիլլի Ա. Հիս, Գանլ. Բաշ. Պէյքօզ, Մէզարպ. Բ. Ա. Գավաք:	17
10 30	Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտիլ Ա. Հիսար, Գանլճ. Զուպ, Բաշար. Պէյքօզ, Թարապ. Պէյիւք:	34
11	Պէշիկ. Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշար. Պէյքօզ:	21
11 40	Գապաթ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Արնավուտք.	19

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք

Պ. Վ. Ծաննիի 1867ին հիմնած, և անցեալ Մայիս 5ին հրկիզեալ հռչակաւոր Արեւանչան դեղարանն գեղեցկապէս նորոգուելով վերստին բացուեցաւ:

Դեղորայք, վիրաբուժական գործիք, անուշահոտութիւնք և մանկական նիւթք նորոգ հասեալ յԵւրոպիոյ, արագութիւն ծառայութեանց, և ուշադրութիւն ի պատրաստութեան դեղաց բոց:

Մեծաքանակ վաճառմանց համար, Պ. Վ. Ծաննի՝ Պահճէ գափուճէլալ պէյ խանն ունեցած դեղօրէից մթերանոցը պահած է, ուր դաւառաց համար յանձնարարութիւնք կ'ընդունուին:

Բերայի մեծ փողոցին մէջ 1852էն ի վեր հիմնեալ դեղարանը՝ Պ. Վ. Ծաննիի որդւոյն՝ վկայեալ քիմիագէտ Ժ. Ծաննիի՝ տնօրէնութեան ներքեւ է:

Տուն յՊրինկիպօլիս, գործարան ի Բէւա: Գինք խիստ չափաւոր:

ԱՅԵՐԻ ՎԻԿՕՐԸ

Ով որ իր մազերուն թափիլը չուզեր, «Այերի վիկոր» կոչուած մազի անուշահոտ ջուրէն գործածելու է. ուրիշ ամեն տեսակ մազի ջուրերը կամ իւղերը՝ որ մազ չթափելու համար կը ծախուին, բոլորն ալ անօգուտ են. իսկ վիկօրի օգուտը միլիոնաւոր փորձերով տեսնուած է, և Պոլսոյ ու գաւառաց մէջ օր օրի գործածողներուն թիւը կաւելնայ: Անոնք որ իրենց մազերուն գեղեցկութիւնը կորսնցնելու վրայ են, չուտով գործածեն այս ջուրէն որ ի վերջոյ չպղջան: Թափելու վրայ եղող մազերը կը հաստատէ ու կամրացնէ, թափածներուն տեղը մազ կը բուսցնէ երբոր մազերուն արմատը վընասուած չէ, ու ճերմկած մազերը անպատճառ իր նախկին բնական գոյնին կը բերէ, գործածելուն կերպը չիչերուն հետ է. կը ծախուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան:

UNITED SERVICE
SOAPTABLET

ՕՃԱՌ

Անուշահոտ օճառ, մորթը կը կակուղցնէ ու լեղի ջուրով ալ կը փրփրի, տեսակը խիստ ազնիւ ու գինը չատ աժան է. կը ծախուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի զաղ մասն:

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակուի՝ բաց 'ի կիրակի և տօն օրերէ:

Բաժանորդագրութեան տեղն է Ղալաթիա Սանոլքճըլար Զառաէսի թիւ 198, Նորօ խան Մասիսի խմբագրատունը: Իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ հաղորդակցաց գրասենեակները.

ԿԱՐԻՆ. Յօհաննէս էֆ. Տ. Մելքիսեդեկեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Յ. Շաւարշ էֆ.
ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Նազարէթ էֆ. Յ. Խաթամօղլեանց.
ՍԱՄՍՈՒՆ. Եղուարդ էֆ. Մաւրասեան.
ԿԻՐԱՍՈՒՆ. Գ. էֆ. Խ. Մազմանեան.
ՌՈԴՈՍԹՕ. Արժ. Տ. Արիստակէս աւագ քահանայ Ֆէսլեան.
ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Արրահամ էֆ. Պէրպամեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խաչով էֆ. Էսկիճեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Ս. Էթմէքճեան էֆ.
ՆԻԳԴՈԿԻԱ.
ԲԱԲԵՐԴ և ՏԷՐՍԻՄ. Կիրակոս էֆ. Ն. Պապաճեան.
ՄՈՒՇ. Յակոբ էֆ. Ծերունեան.
ՎԱՆ.
ԲԵՐԻԱ. Սեդրակ » Խարաճեան.
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թովմաս էֆ. Թաշճեան.
ԵԴԵՍԻԱ. Գէորգ էֆ. Ոկերչեան.
ՖՕՔՇԱՆ. Ֆէրհատ » Ս. Ֆէրհատեան.
ՏՓԽԻՍ. Պ. Նիկողոյոս Տ. Ղեւոնդեան.
ԿԱԼԿԱԹԱ. Պետրոս էֆ. Հէքիմեան.

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԽՈՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
ՂԱԼԱԹԱ ՆՕՐՕ ԽԱՆ